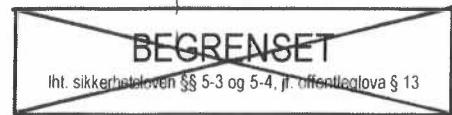

**STORTINGETS
KONTROLLUTVALG**
FOR ETTERRETNINGS-, OVERVÅKINGS-
OG SIKKERHETSTJENESTE

KOPI

Politiets sikkerhetstjeneste
v/konst. sjef PST Roger Berg
Postboks 4773 Nydalen
0421 OSLO

AVGRADERT

DATO: 7/12-23 SIGN: *[Signature]*

10.10.2022

Vår ref.: 2022/442-6

Deres ref.: 22/02097

PSTs hjemmelsgrunnlag for bruk av droner

EOS-utvalget viser til tidligere korrespondanse om saken, sist PSTs svar til utvalget 26. august 2022. På bakgrunn av tjenestens svar har utvalget følgende avsluttende uttalelse i saken:

Bruk av mobile og fjernbetjente kamera (droner) for å samle inn informasjon gjennom bilde- og eventuelt lydopptak vil utgjøre et inngrep i privatlivet. Dermed krever bruken hjemmel i lov, jf. Grl. §§ 102 og 113, og EMK art. 8. PST har opplyst at tjenesten har benyttet droner som metode i fire forebyggende saker. Utvalget kan ikke se at PST har hjemmel for slik bruk av droner. Praksisen er ulovlig og bør stoppes omgående.

Utvalget vil understreke at PST har et selvstendig ansvar for å se til at tjenesten har tilstrekkelig hjemmel i lov for de metoder den benytter. Utvalget registrerer at PST har lagt riksadvokatens vurdering om spørsmålet i etterforskningssporet til grunn. Riksadvokaten har ikke vurdert spørsmål om hjemmel i det forebyggende sporet.

Heller ikke PST har utredet spørsmålet nærmere for så vidt gjelder forebyggende saker. Tjenesten viser i sitt svar til:

«[D]e bakenforliggende rettspolitiske hensynene bak strpl. § 202 a ikke gir grunn til å operere med ulike skranker i etterforskning og i forebyggende saker. Retten til privatliv har det samme vernet mot inngrep enten det skjer som ledd i å forebygge en straffbar handling eller som ledd i etterforskningen av et straffbart forhold ...».

De hensyn som PST her fremholder er relevante for spørsmålet om en lovhjemmel bør gis, men er ikke nok til å utgjøre et hjemmelsgrunnlag.

Legalitetsprinsippet, jf. Grl. § 113, stiller krav om hjemmel i lov for myndighetenes inngrep overfor den enkelte. Etter EMK art. 8 nr. 2 kan staten kun foreta inngrep i borgernes privatliv i samsvar med lov og når det er nødvendig i et demokratisk samfunn av hensyn til ett eller flere av formålene som er nevnt i bestemmelsen. En gjennomgang av rettspraksis i EMD viser at lovkravet innebærer at hjemmelen må være tilstrekkelig klar, forutsigbar og tilgjengelig for borgerne. I tillegg må hjemmelen være utformet slik at den gir tilstrekkelige rettssikkerhetsgarantier.¹

¹ Jf. bl.a. Ot.prp. nr. 64 (1998–1999) kap. 4.2, NOU 2004:6 kap. 7.2.3.2, Ot.prp. nr. 60 (2004–2005) kap. 3.3, NOU 2009:15 kap. 6.3, Prop. 68 L (2015–2016) kap. 12.3. Av EMDs rettspraksis se særlig *P.G and J.H. v. the United Kingdom*, *Kopp v. Switzerland*, *Klass and Others v. Germany*, *Silver and others v. the United Kingdom*. For lovkravet se *Vavriča and Others v. the Czech Republic* og *Klaus Müller v. Germany*. For krav til lovens kvalitet se bl.a. *Weber and Saravia v. Germany*, *Big Brother Watch and Others v. the United Kingdom*. For krav til rettssikkerhetsgarantier se *Bykov v. Russia*, *Vig v. Hungary* og *Söderman v. Sweden*.

POST: Postboks 84 Sentrum, 0101 OSLO
BESØK: Nils Hansens vei 25
TELEFON: 23310930
E-POST: post@eos-utvalget.no
INTERNETT: www.eos-utvalget.no

Departementet har ansett skjult kameraovervåkning med fastmontert kamera som et inngrep som krever hjemmel i lov, jf. Prop. 68 L (2015–2016). Dette alene tilsier at PST burde ha gjort en tilsvarende vurdering for skjult kameraovervåkning med droner.

Bruk av droner i det etterforskende sporet krever også klar lovhjemmel. Utvalget går ikke nærmere inn på dette, jf. EOS-kontrolloven § 1 andre ledd.

Utvalget vil fremheve at det uansett er en forskjell mellom de to sporene. Etterforskning og forebyggende saker har ulike utgangspunkter og mål, samt ulike hjemler for tvangsmiddelbruk i lovverket. Dette fremgår også direkte i lovverket i vilkårene som er satt for tvangsmiddelbruk etter strpl. § 202a og etter politiloven § 17d. En gjennomgang av politiloven og straffeprosesslovens forarbeider² viser at både departementet og Stortinget har vært oppmerksom på prinsipielle spørsmål og særlige betenkeligheter rundt å tillate bruk av tvangsmidler i forebyggende arbeid.

- EOS-utvalget retter skarp kritikk mot PST for å ha iverksatt bruk av skjulte metoder uten hjemmel i lov i fire saker.
- EOS-utvalget oppfordrer tjenesten til å stanse bruken av skjult kameraovervåkning med droner i forebyggende saker, jf. EOS-kontrolloven § 14 siste ledd.

Det bes om en tilbakemelding på hva som blir foretatt snarest mulig og **senest 1. november 2022**, jf. EOS-kontrolloven § 14.

I tilbakemeldingen ber utvalget også om PSTs syn på om personer som er overvåket på ulovlig grunnlag skal underrettes om dette, og om sletting av innsamlet informasjon i så fall skal utstå til eventuelle rettskrav mot tjenesten er ferdig behandlet. Utvalget viser i denne forbindelse til kravet til effektivt rettsmiddel etter EMK art. 13.

Med vennlig hilsen

Astri Aas-Hansen
utvalgsleder

² Se bl.a. NOU 1997:15 kap. 2.1, NOU 1998:4 kap. 10.3.3, NOU 2004:6 kap. 10.3 (særlig kap. 10.3.2.3, 10.3.2.4, 10.3.3.2), Ot.prp. nr. 60 (2004–2005) merknader til § 17d, Innst. O nr. 113 (2004–2005) kap. 9.2, Innst. 343 L (2015–2016) Tvangsmiddelbruk i avvergende og forebyggende øyemed.